

Tarumã*, Waters that Speak	Тарума*, води, які розмовляють
The Portuguese version of the story can be found in the forthcoming book: Parola G., Poto M. P. (2022), <i>Tarumã, As águas que falam. Um projeto co-criado de legal design e visual law por estudantes de direito e o povo Chiquitano: o caso da poluição do Rio Tarumã e os reflexos no povo Chiquitano</i>, Aracne, Rome (open access). The project coordinators are also working on an English version of the entire book. For further details on this project and updated versions of the books see: https://en.uit.no/project/ecocare The selected illustrations are also part of the book, as well, and are realized by school pupils from different schools of Chiquitano villages in Mato Grosso (Brazil). Translation and adaptation of the story for Ukrainian children: Olena Peftieva, Professor of Linguistics at Mariupol State University, and Visiting Scholar at the Department of Management, University of Turin, Italy (2022).	Португальську версію оповідання можна знайти в книзі, яка скоро вийде, авторів Парола Джуліана та Пото Маргеріта (2022), <i>Tarumã, As águas que falam. Um projeto co-criado de legal design e visual law por estudantes de direito e o povo Chiquitano: o caso da poluição do Rio Tarumã e os reflexos no povo Chiquitano</i>, видання Агаспе, Рим (відкритий доступ). Координатори проєкту також працюють над англійською версією всієї книги. Для отримання додаткової інформації про цей проєкт та оновлені версії книг див.: https://en.uit.no/project/ecocare Вибрані ілюстрації також є частиною книги, і створені учнями з різних шкіл сіл Чикітано в Мату-Гросу (Бразилія). Переклад та адаптація повісті для українських дітей: Олена Пєфтієва, професор лінгвістики Маріупольського державного університету та запрошений науковець кафедри менеджменту Туринського університету, Італія (2022).
*The Tarumã River is a left tributary of the Rio Negro in Brazil. The Rio Negro is the largest left tributary of the Amazon River.	* Річка Тарума є лівою притокою Ріо-Негро в Бразилії. Ріо-Негро — найбільша ліва притока Амазонки.
CHAPTER 1 The encounter with the River It was a beautiful sunny day, the perfect one for Suru to fulfill the task he had in mind. For Suru, the path to the Tarumã River was like an old acquaintance. Over the years, he had walked it countless times, sometimes playing with his friends, other times while attending ceremonies with the adults, and even for learning. But not today. Today was a special day. He was to have a special conversation, a task not to be taken lightly.	РОЗДІЛ 1 Зустріч з Річкою Це був прекрасний сонячний день, ідеальний для Суру, щоб виконати те, що він задумав. Для Суру шлях до річки Тарума був як давній знайомий. Протягом багатьох років він проходив ним незліченну кількість разів, іноді зі своїми друзями граючись по дорозі, іноді з дорослими, щоб відвідати церемонію, і навіть для навчання. Але не сьогодні. Сьогодні був особливий день. Він мав особливу розмову, до якої не можна ставитися легковажно.

As he traveled the path, Suru walked barefoot to feel the welcomed sensation of damp soil between his toes. He knew that during his journey he would have heard the familiar sounds he had grown with. The cry of the monkeys, the paca, and birds, while geckos and cutias dashed across his eye-line. He heard the rustling of the wind with the plants dancing softly in response, all while the sun crept through the branches of the trees to reach the ground.

As he arrived at the riverbank, he sat down on the ground and gazed in admiration. His father used to say that it is easy to understand the Tarumã River, and that each person had their own unique way of doing it.

As Suru sat at the river's edge, he focused on the sound of the flowing water and closed his eyes. He didn't know how long he had remained in that peaceful and contemplative state. Was it seconds, minutes, or hours? Suru could not say, but step by step, he began to feel that same water flowing through his veins. It was part of his being. It fed his life.

So, holding close to the hope that he would be answered, Suru opened his eyes and said:

Подорожуючи стежкою, Суру йшов босоніж, щоб відчути між пальцями ніг бажану вологість ґрунту. Він знав, що під час своєї подорожі він почує знайомі звуки, з якими він виріс - крики мавп, паки й птахів, та помітить як гекони та кутії стрімко рухаються у траві -тільки й встигай звертати на них увагу. Він відчув шелест вітру, під який тихо танцювали рослини, сонячні промені прокрадалися крізь гілки дерев, сягаючи землі.

Підійшовши до берега річки, він присів на землю й захоплено озирався навкруги. Його батько казав, що річку Тарума легко зрозуміти та кожна людина має свій унікальний спосіб це зробити.

Коли Суру сидів на березі річки, він зосередився на шумі проточної води і закрив очі. Він не знав, як довго він перебував у цьому спокійному та споглядальному стані. Чи були це секунди, хвилини або години? Суру не міг сказати, але поволі він почав відчувати, як та сама вода тече в його жилах. Це була його частина. Це було те, що жило його життя.

Тож, зберігаючи надію, що йому дадуть відповідь, Суру відкрив очі й сказав:

“Tarumã, my father said to me that one day I would take on my role as a Chiquitano and nature’s protector, because, without nature, the Chiquitano people cannot exist. I know that this is going to be a big job and it’s going to take a lot of time to learn. So, it is better to start soon. I have already spoken to many people in the village, but I have never stopped to understand the rivers, winds, plants, and animals. Because of this, I have come to meet you and to speak to you.”

Tarumã wondered what person could have come to claim its attention and break the silence. Upon perceiving Suru, the River felt elated to see that it was a child. Hardly anyone so young and committed had paid a visit, and Tarumã suspected that the child was coming with a heavy heart. For this reason, Tarumã decided to appear. Tarumã used to transform itself to manifest to people. It used to shape its spirit according to the person’s feelings and connect to those who could see it, a strategy that allowed it to talk to people’s minds. Sometimes, it took the shape of a bird, sometimes a jaguar. Other times, it would take the shape of a handsome boy or a gorgeous girl.

«Тарумо, мій батько казав мені, що одного дня я, як Чикітано, візьму на себе роль захисника природи, тому що без природи народ Чикітано не може існувати. Я знаю, що це буде велика робота, і потрібно багато часу, щоб цьому навчитися. І, чим швидше ми почнемо, тим краще. Я вже спілкувався з багатьма людьми в селі, але ніколи ще не розмовляв з річкою, вітром, рослинами та тваринами, тому я прийшов познайомитися з тобою і поговорити».

Тарума зацікавилась, що ж за людина могла прийти до неї та вимагати її уваги, порушуючи тишу. Побачивши Суру, Річка зраділа, що це дитина. Навряд чи хтось до цього такий молодий і відданий приходив до неї, більш того, Тарума відчувала, що у дитини на серці важкий тягар. З цієї причини Тарума вирішила з’явитися перед ним. Тарума звикла приймати різні образи, щоб з’являтися людям. Раніше вона формувала свій дух відповідно до почуттів людини та зв’язувалась з тими, хто міг її бачити, стратегія, яка дозволяла їй спілкуватися з думками людей. Іноді вона приймала форму

There were countless possibilities and after so many years, Tarumã could no longer remember all the various appearances it took during its long life. The idea was to take on a special friendly appearance for the people who could see it. To be able to speak to that child, in particular, Tarumã took the shape of a beautiful girl with long dark hair.

“Hello, boy. I am happy you came to talk to me. I am curious to know why, among so many options, you decide to begin with me?” said Tarumã.

Suru could not imagine such a spectacle. It was exciting that Tarumã was talking to him! At that moment he understood what was happening. He did not know why, but he understood. Words could not describe the intimate connection that was instantly made between him and Tarumã.

That look of hers was so kind and loving, like a mother's. It was also so beautiful. Suru was scared. His parents already told him tales about how the river appeared to them in different guises. However the appearance was such a surprise that he almost forgot to answer the question.

птаха, іноді ягуара. Іншим разом вона приймала форму гарного хлопця або чудової дівчини.

Існувала незліченна кількість можливостей, і через стільки років Тарума більше не могла пригадати всі різноманітні прояви, які вона мала протягом свого довгого життя. Ідея полягала в тому, щоб набути особливого дружнього вигляду для людей, які могли її бачити. У цьому разі, зокрем, щоб мати можливість розмовляти з цією дитиною, Тарума прийняла форму красивої дівчини з довгим темним волоссям.

«Привіт, хлопче. Я щаслива, що ти прийшов поговорити зі мною. Мені цікаво, чому серед такої кількості варіантів ти вирішив почати з мене?» запитала Тарума.

Суру не міг собі уявити такого видовища. Тарума спілкувалася з ним і це було неймовірно! У цей момент він зрозумів, що відбувається. Він не знав чому, але розумів. Словами неможливо описати тісні стосунки, які миттєво виникли між ним і Тарумою.

Її погляд був такий добрий і люблячий, як у матері. А ще вона була дуже красивою. Суру навіть злякався. Батьки вже розповідали йому казки про те, як річка поставала перед ними в різних іпостасях. Однак поява була настільки несподіваною, що він мало не забув відповісти на запитання.

"You already know me from the fishing trips, the games, baths, and rituals. I know that things are not so easy for you. I would like to know you better to help you and protect my people. I am twelve, I am already a man and I know I can help."

"That's true my dear Suru, I have known you for a long time."

Suru was very surprised to hear that, despite having failed to introduce himself, Tarumã already knew his name.

"Yes, my name is Suru which means thunder. My mum told me that I can be as noisy as the war drums, although my grandma says I am like a storm running here and there."

Tarumã could not help herself and laugh a little. She sat down on a nearby stone and said: *"I can imagine. Now, going back to what you said, yes, it is true I am a bit troubled. Your intention is noble. You know, all people are born as part of nature. They can see it and listen to it. Unfortunately, many people become blind and deaf to nature's requests for help. They forget that they are part of a whole and that they depend on it. But, not the Chikitano people. You all understand the relationship between humans and nature, and because of this, you take care of the environment. This is wonderful, very*

«Ти вже знаєш мене по рибалках, іграх, купаннях і ритуалах. Я знаю, що тобі не так легко. Я хотів би знати тебе краще, щоб допомогти тобі й захистити мій народ. Мені дванадцять, я вже майже чоловік, і я знаю, що можу допомогти».

«Це правда, мій любий Суру, я знаю тебе давно».

Суру був дуже здивований, почувши, що, попри той факт, що він не представився, Тарума вже знає його ім'я.

«Так, мене звуть Суру, що означає грім. Моя мама казала мені, що я можу бути таким же галасливим, як військові барабани, а моя бабуся каже, що я - буря, що носить туди-сюди».

Тарума не втрималась і всміхнулася, сіла на сусідній камінь і сказала:

"Я можу собі уявити. Тепер, повертаючись до того, що ти сказав, так, це правда, я трохи стурбована. Твій намір благородний. Знаєш, всі люди народжуються частинкою природи. Вони можуть її бачити й чути. На жаль, багато людей стають сліпими та глухими до прохань природи про допомогу. Вони забувають, що є частиною цілого і залежать від природи. Але не народ Чикітано. Ви всі розумієте зв'язок між людиною та природою, і тому дбаєте про довкілля. Це чудово, дуже чудово. До тих пір, поки є люди, яких турбує захист навколишнього середовища, такі як жителі

wonderful. As long as there are people as concerned about protecting the environment as the Chiquitano people, there will be hope for life. So, where would you like to start?” “Can you start from the very beginning?” asked Suru. Tarumã nodded and explained: “I was born magnificent, with a clear and lively body. I used to run following the course set by Nature, the wise mother of life. Many species that already existed before humans used to depend on me. When I met the Chiquitano people they first called me Nosururs. Then they called me Tarumã.” “Why Tarumã?” “Ah, it’s because of that dark berry over there that they make wine with, see?” it said as it pointed to the fruit on a tree next to its bank. “people used to call that Tarumã.” Suru nodded in response, “I have got it. I have a question. Many people from different villages talk about you. Are you so long?” The boy had long been curious to know the real extension of Tarumã River. “Yes, I am. I am 135 kilometers long, I flow through Brazilian regions and some parts of Bolivia. Everywhere I go, you Chiquitano treat me well.” “Oh dear! You are really long indeed. Without you, we wouldn’t have fish to catch, bath to take, animals to breed, rituals to do neither.”	Чикітано, буде надія на життя. Отже, з чого б ти хотів почати?» «Розкажи мені все з самого початку» попросив Суру. Тарума кивнула і пояснила: «Я народилася чудовою, з чистим і жвавим тілом. Раніше я бігала шляхом, визначеним природою - мудрою матір’ю життя. Багато видів тварин, які вже існували до появи людей, залежали від мене. Коли я зустріла людей Чикітано, вони спочатку називали мене Носурурс. А потім стали звати мене Тарума». «Чому Тарума?» «Ааа, це через ту темну ягоду, з якої роблять вино, розумієш?» — сказала вона, показуючи фрукти на дереві біля берега. «Колись люди називали це Тарума». Суру кивнув у відповідь: «Я зрозумів. У мене є питання. Багато людей із різних сіл розповідають про тебе. Чи справді ти така довга?» Хлопчиківі давно було цікаво дізнатися про справжню довжину річки Тарума. "Так. Я сягаю 135 кілометрів, течу через бразильські регіони та частково через Болівію. Всюди, де б я не була, ви, люди Чикітано, ставитеся до мене добре». "О Боже! То ти й справді довга. Без тебе у нас не було б змоги ловити рибу, ми б не могли приймати ванну, розводити тварин, виконувати наші ритуали, нічого б цього не було».
---	---

<i>“Yes it’s true: countless animals and plants’ lives depend on me as well as different Chiquitano villages.”</i> <i>“You said that you cross different lands, as do we” Suru said.</i> <i>“It is so, indeed. The essence of your people is to ‘cross borders’.”</i> <i>“‘Cross’ what?”</i> <i>“Cross border means that you, Chiquitano people, have been living here since time immemorial. Chiquitano people were born here long before the cities, states and countries emerged here and there were no any borders.</i> <i>And how about you, where were you born?”</i> The water of the shore trembled and the reflection turned into another view. Now, a lush green mountain took up the scene. Suru had never seen so much green before in his entire life. <i>“My source is there, in the Serra Santa Barbara. It is a National Park in Mato Grosso, part of the protected area between Brazil and Bolivia where Chiquitano live” said Tarumã.</i> <i>“When did the Chiquitano people begin to use your waters?” asked Suru.</i> <i>“It has been a long time, such a time ago that I can’t even remember, I am not sure. But it was long before the Jesuit Missions, between 1691 and 1760. These missions had big impact</i>	<i>«Так, це правда: життя незліченних тварин і рослин залежить від мене, а також різних поселень Чикітано».</i> <i>«Ти кажеш, що перетинаєш різні землі, як і ми», сказав Суру.</i> <i>«Це дійсно так. Сутність ваших людей полягає в тому, щоб «жити без кордонів».</i> <i>«Жити без чого?»</i> <i>«Жити без кордонів означає, що ви, жителі Чикітано, живете тут з незапам'ятних часів. Народ Чикітано народився тут задовго до появи міст, штатів, країн, коли ще не існувало ніяких кордонів».</i> <i>«А як же ти, де народилася ти?»</i> Вода біля берегів затремтіла, і зображення перетворилося на інший образ. Тепер сцену зайняла гора з соковитою зеленню. Суру ще ніколи у своєму житті не бачив стільки зелені. <i>«Моє джерело там, у Сьєрра-Санта-Барбара. Це національний парк в Мату-Гросу й частина заповідної території на кордоні між Бразилією та Болівією, де живуть Чикітано», сказалаТарума.</i> <i>«Коли народ Чикітано почав використовувати твої води?» запитав Суру.</i> <i>«Це було дуже давно, так давно, що я навіть не можу пригадати, я не впевнена. Але це було задовго до єзуїтських місій, між 1691 і 1760 роками. Ці місії мали великий вплив на людей Чикітано. Ти коли-небудь чув про ці події?»</i>
--	--

on the Chiquitano people. Have you ever heard about this history?"

“No, can you please tell me?”

“Sure! I think it is very important for you to know the history of the fight of your people. It is a long story, and you need to relive some moments.”

Tarumã raised her arms and hugged Suru. While her waters embraced him, Suru felt safe and at ease, just like when he did within his mother's arms. The story would be beautiful but sad, and he knew that as long as he stayed in Tarumã's embrace, the path would be less painful. The protection of the River was necessary.

CHAPTER 2

Cry, pain, and fight

Wrapped in Tarumã's embrace, Suru entered a deep dream and was transported to experience the past.

He saw white men dressed in strange clothes that reached their feet. They kept Bibles in their hands and stood to the side of a big cross.

«Ні, будь ласка, розкажи мені!»

«Звичайно! Я вважаю, що тобі дуже важливо знати історію боротьби свого народу. Це довге оповідання, і потрібно пережити деякі моменти».

Тарума підняла руки й обійняла Суру. Поки її води обіймали його, Суру відчував себе в безпеці та у стані спокою, як в обіймах своєї матері. Оповідання було чудовим, але сумним, і він знав, що поки Тарума буде його обіймати, шлях буде менш болісним. Захист річки був просто необхідним.

РОЗДІЛ 2

Плач, біль і боротьба

Загорнутий в обійми Таруми, Суру увійшов у глибокий сон і перенісся в минуле.

Він побачив білих людей, одягнених у дивний одяг, який сягав їхніх ніг. Вони тримали в руках Біблію та стояли поряд з великим хрестом.

They were speaking to the people with an authoritarian attitude, sometimes in Latin. Some persons seemed to be curious while others boasted the arrogance of those who claimed to be bearers of truth. Though something drew Suru's attention, there were more natives than the whites.

"Do you recognize these men?" Tarumã pointed to those men who were not the indigenous ones: "They are the Jesuits. For more than 300 years the Jesuit Mission put together different groups of indigenous people, among them the Chiquitano people. But this came at a cost: the Catholic religion and white men's culture were imposed to weaken you. They tried to silence you all, to extinguish your culture and your worldview by means of physical and spiritual violence."

Suru then saw an indigenous person being thrown at the feet of a cross. The man was wounded and alone. He was still alive, but weak. He still had the traditional body paint and clothes.

"He is like me," Suru said, squeezing his own hands as strongly as his heart got squeezed. He

Вони поводитися владно і коли розмовляли з людьми, іноді використовували латину. Деякі люди виглядали зацікавленими, інші вихвалялися самовпевненістю й називали себе носіями істини. Суру звернув увагу на те, що корінного населення було більше, ніж білих.

«Ти впізнаєш цих людей?» Тарума вказала на тих чоловіків, які не належали до корінного населення: *«Це єзуїти. Понад 300 років єзуїтська місія об'єднувала різні групи корінного населення, серед яких і народ Чикітано. Але за це треба було заплатити: католицька релігія та культура білих людей були нав'язані, щоб послабити вас. Вони намагалися змусити вас усіх замовкнути, знищити вашу культуру і світогляд фізичним і духовним насильством».*

Потім Суру побачив, як одного із місцевих кинули до підножжя хреста. Чоловік був поранений і самотній. Він був ще живий, але слабкий. Но його тілі все ще була традиційна татуїровка, він був одягнутий, як усе корінне населення.

«Він схожий на мене», промовив Суру, міцно стискаючи руки, серце його защеміло. Він із сумом згадував історії, які йому розповідали

sadly remembered the stories that the elders used to tell him about the suffering experienced by the Chiquitano people, who firmly resisted the white men who marked not only their bodies but also the environment. The more they invaded the lands the less forest there was.

“The elders of the village tell stories about it. They say that the Chiquitano people’s suffering increased over time and with the destruction of nature.”

“You are right, Suru” said Tarumã. “The environmental devastation intensified when the white men invaded the lands. I remember that they made the Law of Lands. This law allowed more foreigners to occupy the Chiquitano people’s lands on the border between Brazil and Bolivia building big farms around plantations, the fazendas. The owners exploited the indigenous’ labour through forced services. This situation only got worse.”

The anguish seized each inch of Suru’s body. What he was seeing was frightening. Surely it was caused by the war. The Chiquitano people were fighting against foreigners. The villages were burning. There were bodies everywhere and the ground turned red with blood. The

старійшини про страждання народу Чикітано, який чинив твердий опір білим людям, що таврували не лише їхні тіла, а й довкілля. Чим більше вони захоплювали земель, тим менше було лісу.

«Про це розповідають старожили села. Вони кажуть, що народ Чикітано страждав від знищення природи і страждання збільшувалися з часом».

«Ти маєш рацію, Суру», сказала Тарума. «Спустошення навколишнього середовища посилювалося, коли білі люди вдерлися на землі. Я пам’ятаю, що вони прийняли «Закон про землі». Цей закон дозволив більшій кількості іноземців зайняти землі Чикітано на кордоні між Бразилією та Болівією, будуючи великі ферми навколо плантацій, фазенд. Власники експлуатували корінне населення, примушуючи їх працювати на себе. Ця ситуація тільки погіршилася».

Туга охопила кожну клітину тіла Суру. Те, що він бачив, лякало. Напевно, це було спричинено війною. Народ Чикітано боровся проти іноземців. Горіли села. Скрізь валялися тіла, а земля почервоніла від крові. Народ Чикітано захищав себе, і цей біль ніколи не забудеться.

Chiquitano people resisted, but the pain would never be forgotten. Now the image showed fallen trees, animals running away, and people losing their huts and even their lives. White men were forcing some indigenous, adults and children, to work on their farms. Those who were trying to escape were shot. If it were not for Tarumã holding him, maybe he would have passed out. <i>“I learned that violence does not lead to anything good”</i> Suru said while his tears were flowing down along the waters. Tarumã thought that it was safer to take Suru to a quiet place, going back to the place they were before. <i>“Unfortunately not all people respect others and nature. Human rights violations are constant through explicit and tacit violence.”</i> <i>“Everyone in my village knows we have to respect others and nature. We depend on it and there will not be any more Chiquitanos if there is no healthy environment. But the landowners do not help, right?”</i> <i>“Unfortunately, I agree with you, they don’t. Actually, do you know they pollute the waters, the soil and the air?”</i> <i>“Seriously?”</i> yelled Suru in shock. <i>“Yes”</i> said Tarumã. <i>“they pollute everything using agrotoxic products which negatively affect people’s health”</i>	Тепер образ змінився на повалені дерева, втікаючих тварин і людей, які втрачають свої домівки й навіть життя. Білі чоловіки змушували корінних жителів, дорослих і дітей, працювати на їхніх фермах. Тих, хто намагався втекти, розстрілювали. Якби Тарума його не тримала, можливо, він би втратив свідомість. <i>«Я зрозумів, що насильство ні до чого доброго не веде»</i> вимовив Суру, і його сльози злилися з водою річки. Тарума подумала, що безпечніше відвести Суру в тихе місце, повернувшись туди, де вони були раніше. <i>«На жаль, не всі люди поважають інших і природу. Порушення прав людини відбуваються постійно через явне та мовчазне насильство».</i> <i>«Кожен у моєму селі знає, що ми повинні поважати інших і природу. Ми залежимо від цього, і Чикітано більше не буде існувати, якщо не буде здорового середовища. Але ж землевласники не допомагають, правда?»</i> <i>«На жаль, я згодна з тобою. Насправді вони забруднюють воду, ґрунт і повітря. Чи знав ти про це?»</i> <i>«Не може бути?»</i> вражено вигукнув Суру. <i>«Але це так»,</i> сказала Тарума. <i>«Вони забруднюють усе, використовуючи агротоксичні продукти, які негативно впливають на здоров’я людей».</i> <i>«Я не можу зрозуміти, чому... Чому вони не бачать, що завдають шкоди людям і вам? Здається, що така ситуація стосується лише мешканців села, але якщо так буде й надалі, то</i>
---	--

<i>“I can’t understand why...Why can't they see they are hurting people and you? It seems that this situation affects only the inhabitants of the village but if it is going to continue like it is, it’s going to affect the world. I don’t understand what these people think about!”</i> Tarumã was surprised to see that Suru, who was just a kid, was able to realise all the consequences of human actions. <i>“Exactly. I have to admit, that it is difficult for me as well, to understand it. I can’t help you. I didn’t understand either how something that I thought to be easy and logical can be ignored in this way”</i> said Tarumã. “This looks so complicated and difficult to understand”. <i>“It is indeed. Because of this, you don’t need to know everything, but there are some things that you need to remember and that I can’t leave to explain to you. So, please Suru, be patient.”</i> said Tarumã.	<i>вплине на весь світ. Я не розумію, про що думають ці люди!»</i> Тарума була здивована, побачивши, що Суру, який був зовсім дитиною, зміг усвідомити всі наслідки людських дій. <i>«Дійсно так. Мушу визнати, що мені теж важко це зрозуміти. Я не можу тобі допомогти. Я також не розумію, як те, що я вважаю легким і логічним, можна проігнорувати таким чином»,</i> додала Тарума. <i>«Це виглядає так складно і все це так важко зрозуміти».</i> <i>«Це справді так. Через це тобі не потрібно знати все, але є деякі речі, які тобі треба пам’ятати, і які я не можу пояснити тобі. Тому, будь ласка, Суру, будь терплячим»</i> закликала Тарума.
CHAPTER 3 The Chiquitano people’s rights <i>“So, where can I start?”</i> Tarumã pondered while looking at the trees. She seemed to be lost in her thoughts. <i>“Have you ever heard about the right to a healthy and balanced environment?”</i> <i>“I don’t think so”</i> said Suru.	РОЗДІЛ 3 Права народу Чикітано <i>«З чого ж можна почати?»</i> роздумувала Тарума, дивлячись на дерева. Вона ніби то поринула у свої думки. <i>«Чи чув ти коли-небудь про право на здорове та збалансоване довкілля?»</i> <i>"Не думаю",</i> відповів Суру. <i>«Відповідно до цього права, кожна людина повинна мати умови належного життя в</i>

<i>“According to this right, every human being must enjoy conditions of adequate life in a quality environment to be able to live in a dignified way and enjoy wellbeing. But it’s not all about this. People must protect and improve the environment for everyone, even for those who are not yet born.”</i> <i>“In fact, according to the right to a balanced and healthy environment, people and government should jointly act to protect nature, but Brazilian state and fazendeiros do not respect what they write. That’s why you Chiquitano people and we, as nature’s elements, are constantly attacked.”</i> <i>“It’s all so complicated, but I think I understand a good part of it.”</i> Tarumã smiled at Suru’s innocence because he was speaking as if he was certain he heard all there was about this complicated situation. <i>“There is also the right to indigenous’ lands demarcation and it is related to other rights like the Chiquitano people’s rights to life, freedom, safety and integrity; the right to live in a healthy environment; the right to practice their own religion and rituals; the right to preserve the health and wellbeing; the right to food security; the right to education; right of recognition the civil rights, decent work and protection of the Indigenous Cultural Heritage” explained Tarumã.</i> Tarumã was talking animatedly and paused, realizing that she may have gone into, perhaps, too much detail. <i>“Well, all this means that if the demarcation does not happen all those rights will be violated.”</i>	<i>якісному середовищі, щоб мати можливість жити гідно та насолоджуватися добробутом. Але справа не в цьому. Люди повинні захищати та покращувати довкілля для всіх, навіть для тих, хто ще не народився».</i> <i>«Насправді, згідно з правом на збалансоване та здорове навколишнє середовище, люди та уряд повинні спільно діяти для захисту природи, але бразильська держава та фазендейрос не поважають те, що вони пишуть. Ось чому ви, люди Чикітано, і ми, стихії природи, постійно зазнаємо руйнувань».</i> <i>«Це все так складно, але я думаю, що більшу частину я зрозумів».</i> Тарума всміхнулася наївності Суру, бо він говорив так, ніби був упевнений, що чув вже усе про цю складну ситуацію. <i>«Є ще право на розмежування земель корінного населення і воно пов’язане з іншими правами народу Чикітано, такими як право на життя, свободу, безпеку та цілісність; право жити в здоровому довкіллі та сповідувати власну релігію та обряди; право на збереження здоров’я і добробут; право на продовольчу безпеку; право на освіту; право на визнання громадянських прав; право на гідну працю та на захист культурної спадщини корінних народів» пояснила Тарума.</i> Тарума говорила жваво і раптом замовчала, усвідомлюючи, що, мабуть, вона вдалася до подробиць. <i>«Отже, все це означає, що якщо розмежування не відбудеться, усі ці права будуть порушені».</i>
--	--

<i>"Life really is not easy, but we are strong and will continue to fight! It's our fight. We are the resistance!" exclaimed Suru.</i> <i>"This is my hope. I can live forever as long as people take care of me and the environment. If my situation doesn't get better I will lose my life soon, disappearing and taking with me plants and animals' life as well as the Chiquitano people's life. That alone would be catastrophic, now imagine the reaction in chains."</i> Suru replied, <i>"we can't allow this to happen. I want to help to protect nature and the Chiquitano people."</i> <i>"So, please fight for me, for the Chiquitano people and for humanity," said Tarumã. "Use your willpower, your determination and resilience as well as what the humans call the law. The function of the law is to serve as a medium for fight and resistance."</i> Suru stopped for a moment, looking quietly at the water on the riverside, at the way she touched his hand. She gently went through his fingers until she reached his wrist, running and caressing everything in her path while further on some little fish swam with the current. Suru's face got serious. <i>"Tarumã, what is gonna happen to us if you leave us?" Suru gasped, stuttering: "W-we are not going to live here anymore, are we?" continued the boy, sobbing with emotion. "Water is life and we need you. The animals and plants too. How is it going to be?"</i>	<i>«Життя дійсно непросте, але ми сильні й будемо боротися! Це наша боротьба. Ми – опір!» вигукнув Суру.</i> <i>«Це моя надія. Я можу жити вічно, доки люди піклуються про мене та довкілля. Якщо моя ситуація не покращиться, я скоро втрачу життя, зникну та заберу із собою життя рослин і тварин, а також життя людей Чикітано. Одне це було б катастрофою, а тепер уяви реакцію в ланцюжках».</i> Суру відповів: <i>«Ми не можемо допустити цього. Я хочу допомогти захистити природу та людей Чикітано».</i> <i>«Тож, будь ласка, борись за мене, за людей Чикітано та за людство», попросила Тарума. «Використовуй свою силу волі, свою рішучість і стійкість, а також те, що люди називають законом. Функція закону полягає в тому, щоб служити засобом боротьби та опору».</i> Суру на мить зупинився, тихо дивлячись на воду річки, відчув, як вона торкнулася його руки. Вона обережно проходила крізь його пальці, поки не досягла його зап'ястка, пестила все на своєму шляху. Суру помітив, як далі за течією плавала якась маленька рибка, його обличчя стало серйозним. <i>«Тарумо, що з нами станеться, якщо ти залишиш нас?» Суру ахнув, заїкаючись: «М-ми що не збираємося більше тут жити?» — продовжував хлопець, зворушено схлипуючи. «Вода – це життя, і ти нам потрібна. Тварини та рослини теж нам потрібні. Що ж з нами буде?»</i>
--	--

<i>“Kid” Tarumã said, gently stroking his face. “There is no life without water. Access to water is a fundamental and primordial right for a worthy life. The right to have water is related to the right to life and because of this, you have to be strong to defend everything, my little thunder. Never forget this.”</i> Silence came. Suru remembered the suffering of his village, the suffering caused by the current situation of the Tarumã River. On her side, Tarumã remembered that she was not the only one suffering from the white men’s negligence. She resumed, <i>“Suru, the truth is that what is happening to us is not a unique case. There are other places where my fellows are at risk.</i> <i>Whenever a river or a stream is attacked, the people, as well as animals and plants that depend on water are also affected. Without clean water, the entire ecosystem crumbles inside out.”</i> To speak about the right to water was painful for Tarumã. The concern in her heart was as heavy as in the kid’s. Without clean water, there is no life. Humankind is in distress when it disregards this truth.	<i>«Дитиночко», відповіла Тарума, ніжно погладжуючи його обличчя. «Без води немає життя. Доступ до води є основним і первинним правом для гідного життя. Право мати воду пов’язане з правом на життя, і тому, мій маленький Громе, ти маєш бути сильним, щоб захистити все. Ніколи не забувай цього».</i> Настала тиша. Суру згадав страждання свого села, страждання, спричинені поточною ситуацією на річці Тарума. Зі свого боку Тарума пам’ятала, що не лише вона страждала від недбалості білих людей. Вона продовжила: <i>«Суру, правда полягає в тому, що те, що з нами відбувається, не є унікальним випадком. Є й інші місця, де мої річки-подруги знаходяться в зоні ризику. Кожного разу, коли руйнується річка або струмок, страждають люди, а також тварини та рослини, які залежать від води. Без чистої води вся екосистема руйнується».</i> Говорити про право на воду для Таруми було боляче. Тривога в її серці була така ж важка, як і в дитини. Без чистої води немає життя. Людство страждає, коли нехтує цією істиною.
CHAPTER 4 Attacks on the Tarumã River and the violation of the right to water Considering her situation, Tarumã had no time to waste. To protect herself and the Chiquitano people she needed to empower Suru by	РОЗДІЛ 4 Забруднення річки Тарума та порушення права на воду Беручи до уваги її ситуацію, Тарума не мала часу гаяти. Щоб захистити себе та людей Чикітано, їй потрібно було надати Суру відповіді на його запитання про права на воду.

answering his questions about water rights. Tarumã knew that the Chiquitano people's position could be strengthened by guaranteeing access to relevant information about water. Thus, through this effort, this fight would gain strength and would echo around the world. <i>“Suru, do you remember what I told you about different national and international laws that defend your people's rights?”</i> <i>“Yes, I do”</i> responded Suru. <i>“Good,”</i> said Tarumã. <i>“There is a thing that I need to remark on, which is the National Water Resources Policy, a legally binding document approved in 1997. Have you ever heard about it?”</i> <i>“No, I haven't I am afraid,”</i> said Suru, while attempting to sift through his memory. <i>“Well, everyone should have access to safe water and to protect any source of water from inappropriate uses.</i> <i>Whoever does not comply with this provision should be fined and pay damages.</i> <i>“Is there anything else that will happen to anyone who harms Nature?”</i> <i>“Yes there is,”</i> said Tarumã. <i>“According to the Constitution, whoever causes damages to nature will have many problems.</i> <i>“Ah so they will not escape so easily! Are there different laws to protect us and the waters of the river?,</i>	Тарума знала, що позиції жителів Чикітано можна зміцнити, гарантуючи доступ до відповідної інформації про воду. Таким чином, завдяки цим зусиллям, ця боротьба набрала б сили й відлунала б у всьому світі. <i>«Суру, ти пам'ятаєш, що я казала про різні національні та міжнародні закони, які захищають права вашого народу?»</i> "Так", погодився Суру. <i>«Добре»,</i> сказала Тарума. <i>«Є одна річ, на яку треба звернути увагу, це юридичний документ Національної політики водних ресурсів, затверджений у 1997 році. Ти коли-небудь чув про нього?»</i> <i>«Ні, боюся що ніколи не чув», —</i> сказав Суру, намагаючись щось знайти в пам'яті. <i>«Кожен повинен мати доступ до безпечної води й захистити будь-яке джерело води від неналежного використання.</i> <i>Той, хто не дотримується цього положення, повинен бути оштрафований і відшкодувати збитки».</i> <i>«Чи трапиться це із тим, хто завдасть шкоди природі?»</i> <i>«Так»,</i> підтвердила Тарума. <i>«Згідно з Конституцією, той, хто завдає шкоди природі, матиме багато проблем».</i> <i>«О, так вони легко не втечуть! Чи є різні закони, які захищають нас і води річки?»</i>
--	--

<i>“Honestly, I don’t have an easy answer,” said Tarumã. “I am not in my best shape today.</i> Suru looked closely at Tarumã's eyes and realized how tired they looked. <i>“Were they like this before?”</i> the boy thought. He was about to ask her when Tarumã continued. <i>“Did you realize that I am struggling as we talk? I know that my bad health affects the food security and safety of communities because I am not able anymore to supply water for crops. Also, it has been a while since fish stopped being abundant in my waters. If nothing is going to be done to change this situation the consequences will be devastating. That’s why I need you.”</i> Suru was quiet, observing the water and thinking about how abundant fish was before, and how it became scarce over the years. He thought about people starving and remembered a conversation he heard among the elders of his village. Now, what was hiding deep down in Suru's eyes? Was it sorrow or fatigue? At that moment Tarumã realized how strong this child was. He was struggling impetuously not to give space to negative thoughts that would impact his mission. The will to protect his people and nature was truthful and strong. Tarumã needed to show him that the sacrifice was worth it and that each small win was big in the grand scheme of things. Tarumã said: <i>“No major transformation can happen in a single day. Transformation happens in small steps.</i> <i>“You are a very wise Tarumã, aren’t you?”</i>	<i>«Чесно кажучи, не існує легкої відповіді», сказала Тарума. «Сьогодні я не в найкращій формі.»</i> Суру уважно подивився в очі Таруми й зрозумів, наскільки вона втомлена. <i>«Чи були вони такими раніше?»</i> подумав хлопець. Він уже збирався запитати її, коли Тарума продовжила. <i>«Я страждаю, поки ми розмовляємо, розумієш? Я знаю, що моє погане здоров'я впливає на безпеку харчових продуктів та безпеку громад, оскільки я більше не можу забезпечувати водою посіви. Крім того, минає час, і риби стає вже не так багато в моїх водах. Якщо нічого не робити, наслідки будуть руйнівними. Ось чому ти мені потрібен».</i> Суру мовчав, спостерігаючи за водою й розмірковуючи про те, як багато риби було раніше і як її стало мало з роками. Він думав про людей, що голодують і згадував розмову, яку чув між старійшинами свого села. Що ж ховається глибоко в очах Суру? Скорбота це чи втома? У цю мить Тарума зрозуміла, наскільки сильною була ця дитина. Він щосили намагався не дати місця негативним думкам, які могли б вплинути на його місію. Бажання захистити свій народ і природу було правдивим і сильним. Тарума мала показати йому, що жертвування варте того, і що кожна маленька перемога дорівнює великій. Тарума сказала: <i>«Жодна серйозна зміна не може відбутися за один день. Зміни відбуваються маленькими кроками.»</i> <i>«Ти справді дуже мудра Тарума»</i> Суру уявляв, що Тарума знає багато, але водночас він був здивований широтою її
--	---

Suru had imagined that Tarumã knew many things, but at the same time, he was surprised by the breadth of her wisdom. It was nice to talk to her and he said,

I am going to continue to fight for your life and the Chiquitano people's life. I am not going to give up because of dismay."

"I am happy to hear this from you," exclaimed Tarumã. "It means that our conversation served its purpose. And to conclude, I would like to remark that law shows the way peaceful and lasting solutions. Meanwhile, we cannot forget about the importance of public opinion in Brazil. We need to gain national and international support, as well as visibility in the media. This way, the state will be pressured to recognize the Chiquitano people's rights.

"I have learned many things today," said Suru.

"Thank you, my little boy. Your motivation in fighting for your people is inspirational!" exclaimed Tarumã.

They remained there, talking for hours as if time itself had stopped. Hours and hours of conversation, the river and the kid.

мудрості. Було приємно з нею говорити, і він сказав:

«Я збираюся продовжувати боротися за твоє життя та життя людей Чикітано. Я не збираюся здаватися, бо я не боюся».

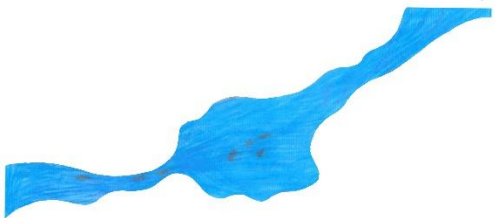
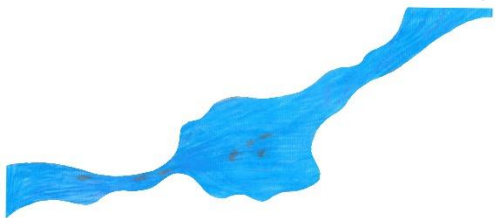
«Мені приємно це чути від тебе», — вигукнула Тарума. «Це означає, що наша розмова досягла мети. І на завершення я хотіла б зауважити, що закон показує шлях до мирних і довготривалих рішень. Водночас ми не можемо забувати про важливість громадської думки в Бразилії. Нам потрібно отримати національну та міжнародну підтримку, а також підтримку засобів масової інформації. Таким чином, держава буде змушена визнати права людей Чикітано.»

«Сьогодні я багато чому навчився», — сказав Суру.

«Дякую, мій маленький хлопчику. Твоя мотивація у боротьбі за свій народ надихає!» вигукнула Тарума.

Вони довго сиділи там, розмовляючи година за годиною, неначе час зупинився. Години й години розмов, річка і малюк.

	
EPILOGUE Farewell at the sound of thunder The sun was falling down on the horizon, looking shy through the trees, when Tarumã and Suru said goodbye to each other. It was not what they wanted, but there was too much to do, making it impossible to stay there any longer. <i>“Tarumã, thank you very much for your teaching. I am going to go back to my village and will tell the people all I have learned. I am excited to help and protect you. I know how we can strengthen our fight. Can I come back to speak to you again?”</i> <i>“Sure you can!”</i> replied Tarumã. <i>“See you soon”</i> said Suru. <i>“You can bet I will come back.”</i> <i>“Bye bye”</i> responded Tarumã. As the boy walked away, Tarumã could hear him singing. Suru was anxious to get back to his village to tell his parents about the conversation he had had with the pretty girl, Tarumã. He ran into	ЕПІЛОГ Прощання під грім Сонце вже опускалося за обрій, сором’язливо дивлячись крізь дерева, коли Тарума і Суру прощалися одне з одним. Це було не те, чого вони хотіли, але було надто багато роботи, тому залишатися там далі було неможливо. <i>«Таруме, дуже тобі вдячний за твоє навчання. Я повертаюся до свого села і розповім людям усе, про що дізнався. Я готовий допомагати та захищати тебе. Знаю, як ми можемо посилити нашу боротьбу. Чи можу я повернутися, щоб поговорити з тобою знову?»</i> <i>«Звичайно можеш!»</i> відповіла Тарума. <i>«До скорої зустрічі»,</i> сказав Суру. <i>«будь впевнена, я повернуся».</i> <i>«До побачення»,</i> відповіла Тарума. Коли хлопець пішов, Тарума почула його спів. Суру дуже хотів повернутися до свого села, щоб розповісти батькам про розмову, яку мав із гарненькою дівчиною Тарума. Він стрімко понісся у ліс, як грім, що розриває хмари під час

the forest impetuously, like thunder that rips the clouds during a storm. He cut the wind boldly, energized by the history of his ancestors. Now he understood his duty in the Chiquitano people's fight. His footsteps echoed the sound of drums announcing that the time for another warrior to join the Chiquitano people's fight had come. He did not just feel strong, he was the strength.

Hope renewed in the old and sick Tarumã's spirit, just as much as it had in the young Chiquitano boy's heart and his village.

In the end, who could deny that nature and humankind came out reinforced from that conversation? Life had been praised in all its forms!

грози. Він сміливо врзався у вітер, наповнений історією предків. Тепер він розумів свій обов'язок у боротьбі народу Чикітано. Його кроки повторювали звуки барабанів, сповіщаючи, що настав час ще одному воїну приєднатися до боротьби народу. Він не просто почувався сильним, він був силою.

Надія відновилася в душі старої й хворої Таруми, так само як і в серці молодого хлопчика Чикітано та в його селі.

Зрештою, хто може заперечити, що природа і людство вийшли зміцненими з цієї розмови? Життя прославлено в усіх його формах!

